

RADOVAN DÁVID

vzdělávací společnost

si dovoluje Vás pozvat na seminář

„Poučovací povinnost ve správním řízení – mezi vstřícností, formalismem a zneužitím práva“

Instituce akreditovaná u Ministerstva vnitra ČR

Termín a místo konání: 2. září 2026 od 9:00
online

Lektor: JUDr. Ing. Radovan Dávid, Ph.D.

člen Poradního sboru Ministerstva práce a sociálních věcí pro sociálně-právní ochranu dětí, sedmnáctiletá praxe asistenta soudce Ústavního soudu, osmnáctiletá praxe lektora právnických fakult v Brně a Bratislavě, patnáctiletá praxe v oblasti vzdělávání úředníků, člen Světové organizace pro rodinné právo, čestný člen Profesní komory sociálně-právní ochrany dětí, člen redakční rady Juridical Analytical Journal, autor desítek článků, monografií (mimo jiné učebnice rodinného práva a civilního práva procesního) a komentářů (mimo jiné k občanskému zákoníku, občanskému soudnímu řádu, zákonu o zvláštních řízeních soudních a exekučnímu řádu)

Poučovací povinnost patří k základním projevům zásady vstřícnosti veřejné správy vůči osobám, kterých se její činnost dotýká. Správní orgán nemá být pro účastníka procesní překážkou a nemá těžit z jeho neznalosti práva. Současně však **není právním poradcem účastníka, nemá za něj vytvářet procesní strategii a nemůže přebírat odpovědnost za to, jak účastník svá práva vykonává.**

Právě nalezení hranice mezi těmito dvěma principy bývá v praxi mimořádně obtížné. Úředník často stojí před otázkou, zda má účastníka ještě poučit, upozornit jej na hrozící procesní následek nebo mu pomoci odstranit vadu jeho úkonu, anebo zda by již takovým postupem překročil svou roli a začal jednu ze stran nepřipustně zvýhodňovat.

Poučovací povinnost navíc nelze redukovat pouze na obecné ustanovení § 4 odst. 2 správního řádu. Její jednotlivé projevy se promítají do **práce s podáními, odstraňování jejich vad, zastupování, dokazování, možnosti vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, opravných prostředků i poučení obsaženého přímo ve správním rozhodnutí.** V některých situacích

zákon výslovně stanoví, jaké poučení musí správní orgán poskytnout, v jiných je třeba jeho rozsah dovozovat podle okolností konkrétního případu.

Seminář se proto zaměří především na praktickou otázku: **co musí úředník účastníkovi říci, co mu říci může a co už mu naopak říkat nemá**. Pozornost bude věnována hranici mezi procesním poučením a právním poradenstvím, mezi povinností odstranit překážku výkonu práva a nepřípustným „naváděním“ účastníka, stejně jako rozdílu mezi poučením laika, právně zastoupeného účastníka a osoby, která se ve správních řízeních pohybuje opakovaně a velmi dobře zná jejich pravidla.

Samostatným tématem bude **formulářové a předtištěné poučování**. Správní orgány dnes běžně používají vzory výzev, formuláře, automaticky generované texty a standardizovaná poučení. Seminář se bude zabývat tím, kdy takový postup postačuje a kdy naopak musí úředník reagovat na konkrétní osobní poměry a procesní situaci účastníka. Diskutována bude také srozumitelnost poučení, jeho načasování a situace, kdy je formálně správné poučení pro konkrétního člověka prakticky nepoužitelné.

Pozornost bude věnována také **následkům chybného, neúplného nebo zcela chybějícího poučení**. Ne každé pochybení správního orgánu vede automaticky ke zrušení rozhodnutí. V praxi je třeba zkoumat, zda chyba mohla ovlivnit výkon práv účastníka, zda byla napravena v dalším průběhu řízení a zda se jí může účastník vůbec dovolávat, jestliže o svých procesních možnostech prokazatelně věděl.

Zvláštní část semináře se zaměří na stále častější situace, kdy se účastník na poučovací povinnost **účelově spoléhá nebo ji využívá jako procesní taktiku**. Může jít o opakovaně vadná podání, záměrně neúplné úkony, odmítání reagovat na srozumitelné výzvy nebo následnou argumentaci, že správní orgán měl účastníka poučit ještě přesněji. Budou proto rozebrány také hranice principu dobré správy ve vztahu k zákazu zneužití procesních práv a k vlastní odpovědnosti účastníka za jeho jednání.

Výklad bude průběžně propojen s **aktuální rozhodovací praxí správních soudů a Ústavního soudu**. Na konkrétních příkladech bude ukázáno, kdy soudy nedostatek poučení správnímu orgánu vytkly, kdy naopak odmítly požadavek účastníka na rozsáhlejší pomoc a jaké okolnosti při posuzování rozsahu poučovací povinnosti považují za rozhodné.

Cílem semináře je nabídnout účastníkům praktický návod, jak poučovací povinnost plnit **dostatečně, srozumitelně a procesně bezpečně**, aniž by se správní orgán dostával do role právního zástupce účastníka nebo vytvářel nerovnost mezi osobami, které před ním vystupují.

Po absolvování programu bude účastník schopen:

- vysvětlit účel a právní základ poučovací povinnosti správního orgánu
- rozlišit obecnou poučovací povinnost od zvláštních poučovacích povinností upravených správním řádem
- určit, kdy vzniká povinnost účastníka poučit a kdy již další poučení není nezbytné
- posoudit rozsah poučení s ohledem na povahu řízení a osobní poměry dotčené osoby
- rozlišit procesní poučení od právního poradenství
- rozpoznat hranici mezi přípustnou pomocí účastníkovi a nepřípustným naváděním
- správně reagovat na nejasné, neúplné nebo vadné podání
- určit rozsah povinnosti pomoci účastníkovi odstranit vady podání
- posoudit, zda má být poučení odlišné u laika, advokáta, profesionálního zmocněnce nebo opakovaného účastníka správních řízení
- vyhodnotit význam předchozí zkušenosti účastníka se správním řízením
- správně pracovat s formulářovými a předtištěnými poučeními
- posoudit srozumitelnost a dostatečnost konkrétního poučení

- rozpoznat rizika příliš obecného nebo pouze formálního poučování
- určit správný okamžik, kdy musí být poučení účastníkovi poskytnuto
- posoudit následky chybějícího, neúplného nebo nesprávného poučení
- vyhodnotit dopad nesprávného poučení na běh procesních lhůt a možnost uplatnění opravného prostředku
- rozlišit procesní vadu, kterou lze napravit, od vady, která může mít vliv na zákonnost rozhodnutí
- reagovat na námitku účastníka, že nebyl o svých právech nebo povinnostech řádně poučen
- rozpoznat účelové spoléhání účastníka na poučovací povinnost správního orgánu
- identifikovat případy možného zneužití procesních práv prostřednictvím opakovaných vadných nebo neúplných úkonů
- správně odůvodnit, proč správní orgán další poučení v konkrétní situaci neposkytl
- aplikovat závěry aktuální judikatury správních soudů a Ústavního soudu
- nastavit na pracovišti vhodné vzory a standardy poučování účastníků
- kontrolovat poučení obsažená ve výzvách, usneseních a rozhodnutích
- vést správní řízení tak, aby byla zachována rovnováha mezi vstřícností správního orgánu a vlastní procesní odpovědností účastníka

Dotazy, na něž by měl být kurz především zaměřen, lze posílat na kontaktní e-mail radovandavid@radovandavid.cz.

Obsah kurzu:

1. Proč musí správní orgán poučovat

- Poučovací povinnost jako součást dobré správy
- Zásada vstřícnosti a služby veřejnosti
- § 4 odst. 2 správního řádu
- Ochrana procesních práv dotčených osob
- Rovnost účastníků správního řízení
- Zákaz těžit z právní neznalosti účastníka
- Poučovací povinnost a zásada legality
- Poučovací povinnost a ochrana legitimního očekávání
- Rozdíl mezi poučovací povinností soudu a správního orgánu
- Vývoj přístupu správních soudů k poučovací povinnosti

2. Kdy musí úředník účastníka poučit

- Poučení „v souvislosti s úkonem správního orgánu“
- Kdy potřeba poučení vzniká
- Musí si účastník o poučení požádat?
- Povinnost poučit z úřední povinnosti
- Co musí úředník poznat z průběhu jednání s účastníkem
- Význam povahy konkrétního řízení
- Význam složitosti procesní situace
- Význam osobních poměrů dotčené osoby
- Zranitelné osoby a osoby se ztíženou schopností orientovat se v řízení
- Kdy lze očekávat, že účastník svá práva zná

- Poučení před provedením úkonu versus dodatečné poučení
- Kdy je již na poučení pozdě

3. Poučení není právní poradenství

- Procesní právo versus hmotněprávní rada
- Povinnost vysvětlit procesní možnost
- Povinnost vysvětlit procesní následek
- Musí úředník účastníkovi říci, co má navrhnout?
- Musí doporučit konkrétní důkaz?
- Musí vysvětlit, jak má účastník svou žádost právně zdůvodnit?
- Může říci, jaké řešení je pro účastníka výhodnější?
- „Co byste na mém místě udělala?“
- „Jak mám napsat odvolání?“
- „Co mám doložit, abyste mi vyhověli?“
- Procesní neutralita správního orgánu
- Riziko zvýhodnění jednoho účastníka oproti jinému
- Praktická hranice: POUČIT – MŮŽE POMOCI – NESMÍ RADIT

4. Každého stejně? Rozsah poučení podle konkrétního účastníka

- Přiměřenost poučení osobním poměrům dotčené osoby
- Laik bez právního vzdělání
- Osoba se zdravotním nebo jiným omezením
- Účastník zastoupený advokátem
- Účastník zastoupený obecným zmocněncem
- Profesionální zmocněnec
- Právnícká osoba a její odborný aparát
- Osoba opakovaně vystupující ve správních řízeních
- Účastník, který své procesní znalosti v řízení sám prokazuje
- Může správní orgán předpokládat znalost práva?
- Vliv předchozího poučení v témže řízení
- Musí správní orgán totéž vysvětlovat opakovaně?

5. Vadné podání – povinnost pomoci, nebo odpovědnost podatele?

- Posuzování podání podle skutečného obsahu
- Nejasné podání
- Neúplné podání
- Nesrozumitelné podání
- Chybně označený procesní úkon
- § 37 odst. 3 správního řádu
- Povinnost pomoci odstranit vady
- Povinnost určit přiměřenou lhůtu k odstranění vady
- Jak přesně musí správní orgán vadu popsat
- Musí správní orgán účastníkovi říci, jak má podání konkrétně opravit?
- Kdy by již správní orgán podání vytvářel za účastníka
- Podání, z něhož lze účel dovodit
- Podání, u něhož není zřejmé, čeho se osoba domáhá
- Následky neodstranění vady
- Opakované podání se stejnými vadami

6. Výzva, která opravdu poučuje

- Rozdíl mezi výzvou a poučením
- Co musí být z výzvy účastníkovi jasné
- Určení požadovaného úkonu
- Vysvětlení procesního následku
- Přiměřenost stanovené lhůty
- Odkaz na zákonné ustanovení – kdy postačí a kdy nikoli
- Právnícký jazyk versus srozumitelnost
- Poučení skryté v dlouhém textu
- Příliš obecné formulace
- Automaticky generované výzvy
- Kontrola vzorových textů používaných úřadem
- Nejčastější chyby ve výzvách správních orgánů

7. Formulářové poučení – splněno podpisem?

- Standardizovaná poučení ve správní praxi
- Předtištěné formuláře
- Automaticky generované poučení
- Výhody a rizika jednotných vzorů
- Formálně správné versus fakticky srozumitelné poučení
- Délka a složitost poučovacího textu
- Poučení drobným písmem a rozsáhlé právní odkazy
- Podpis účastníka pod poučením
- Prokazování, že poučení skutečně proběhlo
- Ústní a písemné poučení
- Rozpor mezi ústním a písemným poučením
- Individuální doplnění formulářového poučení
- Kdy standardizovaný formulář přestává stačit
- Formulář jako pomoc účastníkovi, nikoli jako ochrana úřadu před odpovědností

8. Poučovací povinnost v jednotlivých fázích správního řízení

- Zahájení řízení
- Řízení o žádosti
- Řízení z moci úřední
- Zastoupení a plná moc
- Provádění procesních úkonů
- Navrhování důkazů
- Ústní jednání
- Nahlížení do spisu
- Vyjádření k podkladům rozhodnutí
- Změna procesní situace v průběhu řízení
- Zastavení řízení
- Vydání rozhodnutí
- Opravné prostředky
- Odvolací řízení
- Zvláštnosti přestupkového řízení

9. Poučení v rozhodnutí a opravné prostředky

- Náležitosti poučení podle § 68 správního řádu
- Informace o možnosti podat odvolání
- Odvolací lhůta
- Správní orgán, u něhož se odvolání podává
- Správní orgán, který o odvolání rozhoduje
- Nesprávně uvedená lhůta
- Nesprávná informace, že odvolání není přípustné
- Chybějící poučení
- Neúplné poučení
- Nadbytečné nebo matoucí poučení
- Důsledky nesprávného poučení pro účastníka
- Ochrana účastníka, který se na nesprávné poučení spolehl
- Musí správní orgán poučovat o správní žalobě?
- Mimořádné opravné a dozorčí prostředky
- Vzdání se práva na odvolání a jeho procesní důsledky

10. Když úředník poučovací povinnost plní formálně

- Poučení pouze odkazem na zákon
- Mechanické přečtení vzorového textu
- Poučení bez vztahu ke konkrétní procesní situaci
- Poučení poskytnuté příliš pozdě
- Nejasná nebo rozporná informace
- Poučení o části procesních práv a opomenutí těch rozhodných
- Účastník poučení objektivně nemohl porozumět
- Nesprávná informace poskytnutá pracovníkem úřadu
- Rozpor mezi postupem úřadu a jeho předchozím poučením
- Důvěra účastníka v informaci správního orgánu
- Princip ochrany dobré víry
- Jak napravit chybné poučení ještě v průběhu řízení

11. „Nikdo mě nepoučil!“ – procesní následky pochybení

- Znamená každé chybějící poučení nezákonnost?
- Vliv vady na možnost účastníka vykonávat jeho procesní práva
- Příčinná souvislost mezi vadou a výsledkem řízení
- Vada bez reálného dopadu na účastníka
- Náprava pochybení správním orgánem
- Náprava v odvolacím řízení
- Kdy může vadu napravit nadřízený správní orgán
- Procesní újma účastníka
- Účastník, který své právo přesto využil
- Účastník, který o procesní možnosti prokazatelně věděl
- Možnost dovolávat se nedostatku poučení před správním soudem
- Vliv vady na zákonnost rozhodnutí
- Přezkoumatelnost úvah správního orgánu

12. Spoléhání na poučovací povinnost a její zneužití

- Má účastník vlastní odpovědnost za průběh řízení?

- Lze se vždy spolehnout na to, že úřad upozorní na každou chybu?
- Opakovaná vadná podání
- Opakované neodstraňování stejné vady
- Záměrně neúplná podání
- Blanketní a obsahově prázdné úkony
- Účastník, který výzvám rozumí, ale odmítá na ně reagovat
- Profesionální procesní taktika
- Následná námitka: „Měli jste mě ještě jednou poučit“
- Zákaz zneužití procesních práv
- Kdy se opakované poučování stává pouze formálním rituálem
- Nutnost hodnotit chování účastníka v konkrétní věci
- Proč nestačí říci, že „tento účastník to dělá vždy“
- Jak zneužití poučovací povinnosti prokázat
- Jak postup správního orgánu správně dokumentovat
- Jak odůvodnit, proč další poučení již nebylo poskytnuto

13. Aktuální judikatura k poučovací povinnosti

- Poučovací povinnost jako součást principu dobré správy
- Judikatura k § 4 odst. 2 správního řádu
- Hranice procesního poučení a právního poradenství
- Vadná podání a povinnost správního orgánu pomoci
- Povinnost správně vyhodnotit skutečný obsah podání
- Rozsah poučení právně zastoupeného účastníka
- Profesionální zmocněnci a procesní zkušenost
- Formulářová a standardizovaná poučení
- Nesprávné poučení o opravném prostředku
- Důvěra účastníka v informaci správního orgánu
- Spoléhání na poučovací povinnost
- Zneužití procesních práv
- Procesní následky nedostatečného poučení
- Kdy soud pochybení považuje za podstatné a kdy nikoli
- Praktická pravidla vyplývající z rozhodovací praxe NSS a Ústavního soudu

14. Kazuistiky – poučit, nepoučit, nebo už neradit?

- Účastník se zeptá: „Co mám napsat do odvolání?“
- Žadatel se zeptá: „Co mám doložit, abyste mi vyhověli?“
- Účastník navrhne nevhodný důkaz a ptá se, co by měl navrhnout místo něj
- Podání je označeno nesprávným názvem, ale jeho obsah je zřejmý
- Účastník podá třetí totožné vadné podání
- Právně zastoupený účastník tvrdí, že nebyl poučen
- Profesionální zmocněnec opakovaně odmítá odstranit vady podání
- Úředník použije univerzální formulářové poučení
- Účastník podepíše poučení, ale následně tvrdí, že mu nerozuměl
- Správní orgán poskytne nesprávnou informaci o lhůtě
- Účastník se na chybnou informaci úřadu prokazatelně spolehne
- Úředník po skončení jednání doplní účastníkovi „dobrou radu“
- Správní orgán upozorní jednoho účastníka na procesní možnost, druhého nikoli
- Účastník žádá, aby mu úředník doporučil další procesní postup

- Praktické rozlišení: povinnost poučit – možnost pomoci – nepřípustné právní poradenství
- Závěrečný checklist bezpečného plnění poučovací povinnosti

15. Diskuse a závěr školení